

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۱/۱۲/۲۵

نحیب پتمن

سقراط او مارتین لوتر کینگ

د مدني نافرمانی دوه سبقونه

افلاطون د کریتو Crito دیالوگ په سریزه کې لیکي چې سقراط زنداني شوی وو ځکه هغه د ځوانانو د فاسدولو او په عجیب خدایانو د باور کولو له کبله تورن او د اعدام په تمه دی. په هر حال، دا یوازې د چانس لېمخې دی چې سقراط لاهم ژوندی دی، د زندان په حجره کې بند پاتې دی. د هغه د محاکمې په جریان کې، اتنیانو د اژین تاپو دیلوس ته د مذهبي ماموریت لپاره یوه کوچنی کشتی لیرلې وه. داسې انگیرل کیده چې تاپو دخدای اپولو لپاره سپیڅلی و او په داسې حال کې چې کبنتی لیرې وه، تر هغو به اعدام به نه ترسره کېږي.

د سقراط شتمن ملگری کریتو د سهار په لومړیو ساعتونو کې له فیلسوف سره لیدنه کوي. هغه سقراط ته خبر ورکوي چې د دیلوس کبنتی به ډیر ژر راشي او هغه به یې له شکه ووژل شي کله چې اتن ته رابنکته شي. لږ وخت پاتې دی، کریتو سقراط ته ډاډ ورکوي چې هغه به زندان ساتونکو ته رشوت ورکړي او سقراط ته به اجازه ورکړي چې له اتن څخه وتبني. فیلسوف به د هغه د اعدام څخه ډډه کوله، او خپلې ورځې به په تیسالي کې تیرېکړي. او بیا یو څه خورا عجیب پېښیږي: سقراط انکار کوي ...

سقراط د پوښتنو لړۍ پیلوي (لکه څنګه چې هغه یې غواړي) او د خپل انډینمن ملگری کریتو سره په فلسفې بحث کې ښکېل دی. سقراط لومړی پوښتنه وکړه چې که مور د اکثریت نظر ته پام وکړو، دوی ممکن د یو سر بیډن ته زیان ورسوي، مګر ایا دوی کله هم د هغه اروا ته زیان رسولي شي؟ سقراط په دې باور نه دی؛ هغه بیا پوښتنه کوي چې ایا دا جواز لري چې نورو ته زیان ورسوي چې مور ته یې زیان رسولي دي. کریتو دا په پام کې نیسي او بیا دې پایلې ته رسیږي چې ناسم کار، پخپل ذات کې، هیڅکله د توجیه وړ نه دی؟ کریتو دې پایلې ته رسیږي چې مور باید هیڅکله د نورو سره ظلم ونه کړو حتی کله چې مور د بې عدالتۍ سره مخ یو. سقراط د دې خبرې سره موافق دی او دا مني چې ډیر خلک به په دې مسله کې د هغه سره موافق نه وي. حتی هغه وايي...

“څوک باید هیڅکله، کله چې ظلم کېږي، په بدل کې یې ظلم ونه کړي، لکه څنګه چې اکثریت باور لري، ځکه هېڅ یو څوک باید هیڅکله تېروتنه ونه کړي.”

– افلاطون، کریتو

سقراط بیا د فکر کولو یوه بله کرښه پیلوي چې د ټولنیز تړون تیوري ته نږدې غبرګون ښيي چې دوه زره کالهورو سته به د توماس هابز لخوا اصلاح شوه. سقراط له زندان څخه تېښته د ټولې اتنیانو د ټولني تور پورې کولګنل. دا به د اتن د محکمو واک او د نوي ډیموکراتیک حکومت واک کمزوری کړي.

لډی هاخوا، سقراط هیڅ شکایت ونه کړ کله چې اتن هغه ته پناه ورکړه، هغه ته یې زده کړه ورکړه، د هغه کورنۍ ته یې پاملرنه وکړه، او د یرغلګرو څخه یې ساتنه وکړه. ولې سقراط اوس د اتن د ویجاړولو هڅه وکړي یوازې دا چې ښار یې د هغه لپاره ناوړه شرایط راوړي؟ لکه څنګه چې فیلسوف دا بیانوي، مور کیدی شي ټولنه پریردو، هڅه وکړو چې هغه بدلون ته وهڅوو یا هر هغه سزا ومنو چې دا مور ته رسوي. د ریښتینو شخص لپاره بله چاره نه شته.

کیدي شي پدې ټکي کې د فیلسوف سره موافق نه یاست. یقیناً که مور د اعدام په تمه یو، مور به په سمه توګه دتینن تي په اړه فکر وکړو، لعنت پر قوانینو! قوانین به زیانمن شي! په هر حال، سقراط یوازې مخکې اشاره کړې چې یو

د پاڼو شمېره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خبر و لولئ

څوک باید هیڅکله قانون ته زیان ونه رسوي، حتی کله چې مور ته زیان رسوي. یوازینی حقیقي ضرر چپانسان ته رسوي هغه اروا ته زیان رسول دي.

سقراط، یو سړی چې د آتن خلک قانع کړي د حکمت په لټه کې وه، د واکمنانو د قفسونو غږ جگ کړ، چې دوی بهیې په عمل کې شرمنده کړل. هغه به حتماً د ډېرو نامتو خلکو کرکه راپاروي. هغه به هڅه وکړي چې دوی بدلون ته وهڅوي، د ناپوهۍ پرځای حکمت ومني. هغه ته به سزا ورکړل شي. او په داسې حال کې چې د ظلم تر دروندو زن لاندې به ساه ورکړي، هغه به د ټولني د بې عدالتۍ په مقابل کې په نرمۍ سره خپله سزا ومني او د ټولني لهبې عدالتۍ سره تل په شخړه کې وو.

دوه زره کاله وروسته له دې چې سقراط له کریتو سره دا خبرې وکړي، مارتین لوتر کینگ هم ځان د زندان په تن گهڅونه کې ناست وموند. د اپریل په 12، 1963 کال چې کینگ د الاباما په برمینگهم کې د لاریونونو او عدم تشدد د لاریونونو د همغږۍ لړۍ په غبرگون کې ونیول شو. په زندان کې د خپل وخت په موده کې، کینگ یو پرانیستی لیکولیکه چې د عدم تشدد مقاومت، ترمرد، او په امریکا کې د نژادي نابرابرۍ خطرونو ته یې اشاره کړی وه.

د برمنگهم زندان څخه لیک به د امریکا د مدني حقونو غورځنگ لپاره یو مرکز او د مدني نافرمانۍ عمل لپاره یول ند ملاتړی لارښود وو. د نژادي نابرابرۍ او بې عدالتۍ په مخ کې، لیک په گوته کوي چې څنگه د تل پاتې اوبنستۍ ز بدلون راوستلو لپاره د عدم تشدد د لاریون کارول باید پلي شي. کینگ په ډاگه کړه چې د غیر عادلانه قوانینو اطاعت کولو څخه فعال، انکار کول نه یوازې د ټولنیزو فعالیتو لپاره اړین دي، بلکه د هر هغه چا لپاره چې په ریښتیني عدالت او انساني کرامت باور لري باید اخلاقي مکلفیت هم وي.

کینگ د امریکا د سویل قوانین د نازي آلمان له قوانینو سره پرتله کوي، چېرته چې د یهودي سړي یا میرمنې سرهم رسته کول "غیر قانوني" وو. او بیا هم، کینگ باور لري چې که هغه په هغه وخت کې په آلمان کې وای، نو بې لهشکه به یې دا کار کړی وای. د قوانینو له اطاعت څخه انکار کول، لکه څ نکه چې کینگ وایي، د انسان شخصیتسپکوي د هر چا لپاره ترټولو غوره دنده دا ده چې په یوه بې انصافه ټولنه کې د بنسټیز بدلون په لټه کې وي.

کینگ او سقراط د پرمختگ لپاره د دوی د مبارزې سره تړلي وو. کینگ حتی په خپل لیک کې د لوی فیلسوف یادو نهکوي هغه لیکي ...

لکه څنگه چې سقراط احساس کاوه چې په ذهن کې د تشنج راپارول اړین دي ترڅو خلک د افسانو او نیمو حقیقتونو له بند څخه د تخلیقي څیړنو او هدف ارزونې بې بندوباره ډگر ته راوباسي، نو مور باید د عدم تشددعینی بنسټونو د رامینځته کولو اړتیا وگورو. په ټولنه کې یو ډول تاوتریخوالی چې د خلکو سره به د تعصب او توکمپالنې له ژورو تیارو څخه د تفاهم او ورورگلوۍ عالی لورو پورونو ته پورته شي.

- مارتین لوتر کینگ، د برمینگهم له زندان څخه لیک -

که دا دوه کسان په رښتیا هم د استبداد له زنجیرونو څخه د خلاصون لپاره په ورته مبارزه کې ښکېل وو، نو ښایید حیرانتیا خبره نه وي چې دوی به د خپلو ایډیالونو په خاطر د دردناکه پایلو سره مخ شي. سقراط به د هغه دولتخوا ووژل شي چې غوښتل یې روښانه کړي. مارتین لوتر کینگ د ۱۹۶۸ کال د اپریل په څلورمه د تینیسې په میمفس کې د خپل هوټل په دوهم پور بالکوني کې په داسې حال کې ووژل شو. هغه د جیمز ارل ری لخوا وویشتل شو، چې مز د کینگز هوټل څخه د سړک په اوږدو کې د کور کې یوه خونه کرایه کړی وه. په زړه پورې ده چې یادونه وکړ و چې رابرت کینډي، د وژلو مخکې وینا وکړه چېرې چې هغه د لوی یوناني ډرامه لیکونکي ایسکيلوسداسې نقل قول کړی وه

هغه څوک چې زده کوي باید رنځ وگالي
او حتی زموږ په خوب کې درد هیر نشي
په زړه څاڅکی څاڅکی غورځي
او زموږ د ارادې خلاف،
مور ته د خدای په وپرونکي فضل سره حکمت راځي.
ایسکلوس د رابرت کینډي لخوا نقل قول

سقراط او کینگ به له مرگ وروسته د ستاینې وړ او په درناوي سره یاد ساتل کېږي. د دوی نظریات به د ډیروخل کو کرکه راپاروي ، او دوی د تعقیب لپاره په ناحقه توگه رنځ گالي . په خواشینۍ سره دوی دواړه د خپلو افکارول پاره ووژل شول ، د خلکو د نیکمرغه کولو لپاره مبارزه کوله چې دوی وکولی شي تر څو نړۍ د هر چا لپاره هو ساخای اوسي.

دا دوه سیاسي فیلسوفان او د ټولنیز عدالت پلویان د زرگونو کلونو تاریخ یو بل سره بیلوي، دغو دوو کسانو پېتوننه کې د عدالت لپاره په زړه پوري مبارزه وکړه چې دوی یې قرباني او له منځه یوړل. د هدف له مخې متحد، سقراط او کینگ مور ټولو ته یادونه په میراث پریښودل چې بدلون ورو او ډیری وختونه په درد سره راځي. او هر هغه څه چې مور یې له روښانتیا څخه خوند اخلو، دا اکثراً د تاریخ په اوږدو کې د سترو اشخاصو څخه مننه کووچي د انسا نیت په استازیتوب ځوریدلي، ترڅو ډاډ تر لاسه شي چې ریښتینی عدالت د مبارزې په پایله کې خپلور مقام ته رسي .

پای